

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

***Збірник наукових праць кафедри економічного
аналізу***

Випуск 13

Частина 2

Тернопіль
“Економічна думка”
2004

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

*Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 13.
- Тернопіль: Видавництво "Економічна думка", 2004 р.*

Розрахований на фахівців, які цікавляться проблемами вдосконалення методології та організації економічного аналізу, обліку, аудиту та управління фінансами. Може бути корисним студентам, аспірантам, викладачам вузів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ШКАРАБАН С.І., д.е.н., професор, Заслужений діяч науки і техніки України, зав. кафедрою економічного аналізу ТАНГ.

ЮРІЙ С.І., д.е.н., професор, ректор академії, зав. кафедрою фінансів ТАНГ.

ЛИТВИН Б.М., д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, зав. кафедрою економіки і управління будівельним комплексом ТАНГ.

ФАРІОН І.Д., д.е.н., професор, зав. кафедрою економіки та аналізу невиробничої сфери ТАНГ.

КРУПКА Я.Д., д.е.н., професор, директор інституту обліку і аудиту, професор кафедри бухгалтерського обліку в промисловості ТАНГ.

БЕСКИД Й.М., к.е.н., доцент, директор інституту фінансів ТАНГ.

КАРПИК Я.М., к.е.н., доцент ТАНГ, академік Академії економічних наук України, генеральний директор ВАТ "Тернопільський радіозавод "Оріон".

Відповідальний за випуск – д.е.н., професор Шкарабан С.І. (ТАНГ)

За достовірність поданих до друку матеріалів відповідальність несуть автори.

JSDN 966-654-007-X

*Свідоцтво про державну
реєстрацію друкованого
засобу масової інформації
ТР№288 від 22 лютого
2000 р.*

*Зареєстровано Вищою
атестаційною комісією
України як фахове
економічне видання
(бюлетень ВАК України №4,
1999,с.48)*

**Підписано до друку 30.03.2004 р. Зам.356. Наклад 200.
Друкарня ВАТ "ТРЗ "Оріон", м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 6**

10. Ойхман Е.Г., Попов Э.В. «Реинжиниринг бизнеса». М., 1997
11. Пушкар М.С. „Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико – методологічні аспекти): Монографія. – Тернопіль: „Економічна думка”, 1999.
12. Пушкар М.С. „Фінансовий облік”, Тернопіль, Видавництво „Карт-бланш”, 2002.
13. Уманців Г.В. „Холдингові компанії та промислово – фінансові групи у сучасній економіці”, К. ВІРА-Р, 2002.

Вдовічен А.А., аспірант Київського
Національного Торговельно-
економічного Університету

ФАКТОРИ ПАРАМЕТРИЧНОГО ВПЛИВУ НА ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТУВАННЯ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Розглядається проблема класифікації факторів економічного розвитку регіону, формування та реалізації його економічних (інвестиційних) інтересів. На основі запропонованої класифікації аналізується структура, характерні риси дії факторів параметричного впливу на характеристики інвестування економіки регіону.

Ключові слова: інвестиційна система, інвестиційні фактори, регіональні проблеми, розвиток, інфраструктура, мотиваційні фактори, ресурсний потенціал, інвестиційні можливості.

Регіон та його інвестиційна система, перебуває в постійній динаміці й розвитку та потребує детального аналізу, характеристики. Цей розвиток проходить у певних напрямках і визначається рядом показників, критеріїв та факторів, які в свою чергу необхідно об'єднувати в узагальнені параметричні характеристики. Саме вони безпосередньо і опосередковано впливають на ресурсний підхід розвитку інвестиційних процесів в економіці регіону і як результат сприяють вирішенню регіональних проблем в цілому.

Іншими словами, реалії економічних процесів визначають необхідність вирішення проблеми інвестиційного забезпечення регіонального розвитку з позиції ресурсного підходу з властивим йому понятійним апаратом, інструментарієм, логікою і цільовою спрямованістю досліджень, що дозволяють у сукупності ув'язувати інвестиційні параметри регіональних економічних систем з кінцевими результатами їхнього функціонування та типологізації регіонів за критеріями їхніх інвестиційних можливостей.

У багатьох країнах світу визначались три основні варіанти розв'язання регіональних проблем:

- згладжування або вирівнювання умов;
- реалізація соціально-економічних програм;
- особливі бюджетні режими.

Цим варіантам має відповідати система загальноекономічних показників регіонального розвитку, до складу якої, крім показників, що входять до складу системи національних рахунків (СНР), слід віднести спеціальні показники відсталості або депресивного стану економіки регіону, середнього доходу на душу населення, питомої ваги населення, що знаходиться за межею бідності, рівень безробіття, прожитковий мінімум та ціну споживчого кошика у регіоні.

При вивченні параметричних характеристик регіонального інвестиційного розвитку економіки, зазначає академік Лукінов, постає об'єктивна необхідність визначення сукупності факторів у їх взаємодії, вивчення й обов'язкового врахування та зіставлення прогресивних й регресивних процесів та явищ, які впливають на інвестиційне забезпечення економіки регіону [5, 16].

Якщо кінцеві результати впливу сукупності факторів прогресу переважають наслідки протидії факторів регресу, то можна сказати, що регіон прогресує. Якщо ж дія дорівнює протидії, то відбувається явище стагнації. І навпаки; коли регресивні тенденції стабільно переважають прогресивні, то неминучий прояв загального регресу, причому темпами, що відповідають випереджаючому нарощенню регресивних переваг.

Для отримання певного конкретного уявлення про суть цього процесу необхідна класифікація параметричних факторів, які так чи інакше впливають на розвиток регіону, формування інвестиційних ресурсів та реалізацію його економічних інтересів.

Очевидно, що класифікації може бути безліч (за тривалістю дії, за силою дії, тощо). Але тут ми зробимо спробу розглянути найголовніші, найважливіші.

Наприклад, на думку професора Симоненка, доцільно виділяти дві групи факторів, що формують соціально-економічну ситуацію в регіоні:

- загальноекономічні, пов'язані з побудовою соціально-орієнтованої ринкової економіки в масштабах усього суспільства;
- регіональні, пов'язані зі специфікою регіону, з використанням його потенціалу [8, 68].

На нашу думку, використання такої класифікації у даному аналізі недоцільне. Ми вважаємо, що будь-які елементи внутрішнього регіонального середовища починають ставати визначальними факторами економічних інтересів регіону як певної економічної системи тільки тоді, коли дані елементи починають чимось суттєво відрізнятися від аналогічних елементів країни в цілому. Тобто виявлення та аналіз факторів економічних (інвестиційних) інтересів регіону якраз і базується на постійному зіставленні загальнонаціональних і регіональних особливостей соціально-економічного розвитку.

Дані міркування підтверджуються, наприклад, російським дослідником регіональних проблем Н.Є.Єгоровою, яка вважає, що процес формування самого регіону одночасно є і процесом формування його економічних (інвестиційних) інтересів. Тобто, регіоноформуючі фактори формують регіон через формування його економічних інтересів. Серед регіоноформуючих (які впливають на формування інвестиційно-привабливого середовища регіону) параметричних факторів Н.Є.Єгорова виділяє: географічну й природнокліматичну відособленість території; спільність використання виробничих ресурсів; існуючу систему поділу праці й наявність довготермінових стійких зв'язків між регіонами; спільність системи етичних, культурних, історичних і соціальних норм, діючих на даній території [2, 121].

Досить обширною і чітко структуризованою є класифікація даних факторів, подана Валентином Івановичем Логвиненком [4, 101]. Автор виділяє такі групи "параметрів, індикаторів регіональних інвестиційних інтересів", тобто факторів регіонального розвитку:

1. Відповідність рівня й способу життя населення, його окремих прошарків і груп державним чи місцевим стандартам.
2. Наявність регіональних економічних важелів регулювання ситуацій, які виникають.
3. Існування можливостей для використання трудових (виробничих, інтелектуальних, духовних) потенцій населення.
4. Функціонування інфраструктурно-забезпечених внутрішньо- і міжрегіональних зв'язків (економічних, соціальних та ін.).
5. Наявність відповідного природо-ресурсного потенціалу.
6. Стабільність суспільно-політичної та національно-етнічної ситуації.

Можна сказати, що дві останні групи відображають природні та суспільні умови розв'язання всіх попередніх проблем.

На нашу думку, необхідно здійснити поділ факторів на ті, які забезпечують виникнення й формування економічних, інвестиційних (інноваційних) інтересів регіону, і ті, які визначають реалізацію даних інтересів. Тобто процес формування та реалізації економічних інтересів регіону найбільш повно відображається за допомогою такої класифікації:

1) Фактори формування економічних (інвестиційних) інтересів регіону: загальний рівень економічного розвитку регіону; соціально-економічні фактори; виробничо-економічні фактори; обсяг і структура природо-ресурсного потенціалу;

2) Фактори реалізації економічних (інвестиційних) інтересів регіону: політико-економічні та фінансово-бюджетні фактори.

Фактори формування економічних інтересів регіону можна було б ще назвати, за Р.І.Шніпером, соціально-економічним потенціалом регіону. На думку автора, "рівень й перспективи інноваційного розвитку регіону залежать від його

соціально-економічного потенціалу – сукупності елементів національного багатства, задіяних у регіональному відтворювальному процесі й що забезпечують виконання державного замовлення по формуванню інтеграційних зв'язків, а також створюють умови для комплексного економічного й соціального розвитку регіональної системи, яка у свою чергу покращує стан інвестиційного середовища регіону [10, 49].

До факторів формування економічних інтересів регіону, як уже зазначалося вище, насамперед потрібно віднести загальний рівень економічного розвитку регіону відносно інших регіонів даної країни, особливо сусідніх, а також відносно інших країн. Той чи інший стан даного фактора в значній мірі зумовлює загальний характер, особливості формування й протікання, можливі наслідки багатьох різних факторів та інтересів регіону.

В розвинутих регіонах з високою долею виробництва ВВП і НД, потужним бюджетом, широкими можливостями як виробництва, так і імпорту дефіцитних товарів головними критеріями, у формуванні економічних інтересів, як зазначає академік Лукінов, виступають здебільшого: по-перше, нові сфери утворювальної діяльності, що забезпечують прогресивні структурні та якісні зрушення в економіці не тільки сучасності, але й майбутнього, закладаючи її конкурентоспроможність на багато років уперед; по-друге, – піклування про соціальну сферу, яка в цих регіонах набуває все більшого пріоритету перед економічною [5, 17].

Регіонам із слабкими науково-технічним, фінансовим і матеріальним потенціалами формування та реалізація даних інтересів зазначених масштабів і рівня здебільшого не під силу. Вони обмежуються реалізацією своїх, здебільшого тактичних, інтересів. Нерідко пріоритетними тут стають ті виробництва або сфери діяльності, які на даний момент найприбутковіші.

При цьому за рахунок усебічно обґрунтованої концентрації обмежених ресурсів на вирішальних напрямках, ефективної підприємницької діяльності, ринкової мотивації до праці, інвестиційної діяльності, системи раціонального економічного управління та регулювання – регіони з низьким економічним потенціалом можуть швидко долати відсталість і вирівнюватися з розвинутими. Але, в першу чергу, вони повинні визначити свої ніші в товарних ринках, використовуючи дію каталізуючих факторів економічного зростання й спираючись на наявні ресурси й можливості.

Узагальнюючи вищесказане, можна стверджувати, що рівень економічного розвитку регіону здійснює визначальний вплив на ключову комплексну складову групи соціально-економічних факторів рівня життя населення. Вивчення рівня життя населення регіону як важливого чинника в процесі аналізу факторів економічних інтересів регіону досить складне. По-перше, досягнення високого рівня життя населення є основною метою економічного розвитку регіону. По-друге, той чи інший рівень життя населення суттєво впливає на формування економічних інтересів регіону, оскільки те, чого регіон хоче досягти, повинно базуватися на існуючому стані регіону. По-третє, певний рівень життя населення регіону виступає важливим фактором реалізації економічних інтересів регіону: очевидно, що заходи, які вимагатимуть режиму економії, будуть по-різному сприйматися в регіонах з різним рівнем добробуту.

Отже, поняття "рівень життя населення регіону" дуже містке й багаторівневе, яке у свою чергу впливає та формує параметричні характеристики інвестування в економіці регіону. На думку професора В.І.Симоненка, при розгляді даної проблеми необхідно аналізувати ступінь впливу кожного з факторів формування та реалізації економічних інтересів регіону на кожну із складових рівня життя населення регіону. Мова стосовно даної проблеми йде не тільки і не стільки про таку складову як рівень споживання (чим, звичайно, й обмежуються), але й про відтворювально-демографічний, екологічний, трудовий та інші аспекти рівня життя населення, які впливають на рівень заощаджень, інвестицій та на джерела формування інвестиційних ресурсів [8, 90].

У перехідній економічній системі одну із ключових ролей у процесі соціально-економічної стабілізації відіграє стан безробіття, який впливає на рівень надходження інвестиційних ресурсів в економіку регіону. Тому, важливим фактором соціальної стабільності в регіоні виступає можливість регулювання зайнятості, зокрема, за рахунок громадських робіт [7, 126-127].

Не меншим для розвитку інвестиційних процесів у регіоні є значення показників раціональної територіальної схеми розселення, рівня механізації та автоматизації праці, зменшення числа професійних захворювань, фізично важких і шкідливих спеціальностей.

Нарешті, в умовах складного перехідного періоду важливого значення набувають зростання народжуваності та зменшення смертності населення, формування оптимальної статеві-вікової структури.

Чи не найважливішою групою факторів регіонального розвитку (які впливають на надходження інвестиційних ресурсів) є виробничо-економічні фактори, серед яких можна виділити загальний рівень розвитку виробництва та інфраструктури, розвиток міжрегіонального поділу праці, глибина спеціалізації, характер приватизації, асортимент вироблюваних споживчих благ.

Сьогодні багато хто недооцінює роль виробничо-економічних факторів. На думку професора В.І.Симоненка, "...сьогоднішня економічна криза в значній мірі є кризою ринків збуту. І тут потрібні спільні зусилля держави й регіонів, спрямовані на формування подібних ринків." [8, 85]. Проте результат таких реформ буде зведено нанівець при неспроможності вітчизняних підприємств запропонувати до продажу на цих ринках конкурентоспроможну продукцію.

Важливим фактором економічного розвитку регіону та формування його економічних інтересів є ефективність процесу включення в міжрегіональний поділ праці та формування спеціалізації.

Цю проблему можна подати у вигляді вибору між розвитком шляхом спеціалізації і розвитком шляхом універсалізації, або, як їх назвав відомий економіст Олег Соскін, між експортно-зорієнтованими й імпортозаміщуючими шляхами розвитку [9, 9].

Імпортозаміщуюча модель зорієнтована на те, щоб розглядати регіон як самодостатню систему, яка живе і розвивається за рахунок внутрішніх джерел і кореспондується із зовнішніми ринками лише у випадку необхідності, тільки там, де вона не може нічого виробляти, а в основному – виробляє все сама. Експортно-зорієнтована модель передбачає зовсім іншу економіку, глибоко інтегровану у господарство макрорегіонів вищого рівня, до яких входить даний регіон.

Наступним фактором, який може суттєво прискорювати або сповільнювати розвиток (інвестування) виробничої сфери, є рівень розвитку виробничої та соціальної інфраструктури, а особливо співвідношення рівнів розвитку економіки взагалі та інфраструктури, зокрема. На думку Р.І.Шніпера, "особливої уваги заслуговують взаємовідносини з приводу розвитку й функціонування регіональної виробничої інфраструктури, стан якої зачіпає інтереси абсолютно всіх ланок регіональної економіки, оскільки управління об'єктами виробничої інфраструктури й технічний їх стан визначають режим та ефективність функціонування всіх підприємств і об'єднань". [10, 23]

До виробничої інфраструктури регіону можна віднести "усі види транспорту, об'єкти паливно-енергетичного забезпечення, засоби зв'язку та інформатики, об'єкти комунального обслуговування і природоохоронного призначення" [10, 102].

Роль інфраструктури в економічному розвитку регіону підкреслює також і той факт, що в офіційно прийнятій в Україні "Програмі заохочення іноземних інвестицій" серед пріоритетних сфер іноземного інвестування виділяється транспортна інфраструктура, зв'язок, соціальна інфраструктура (мережа оздоровчих курортно-туристичних комплексів, рекреаційних об'єктів, мотельних комплексів тощо) [6, 1].

Отже, можна сказати, що економічні інтереси регіону включають забезпечення якомога вищого рівня розвитку інфраструктури, тобто регіон зацікавлений у тому, щоб на його території знаходилася максимальна кількість як інфраструктурних вузлів, так і окремих об'єктів, або хоча б, щоб такі вузли були розміщені як найближче до території регіону.

Досить суттєво впливає на швидкість формування ефективно діючої економіки регіону діюча стратегія приватизації державних підприємств.

Виходячи з проведеного аналізу, можна зробити висновок про доцільність для регіону такої стратегії: на перших порах – швидке розгортання "малої" приватизації, далі - поступовий перехід до "середньої", а потім – і до "великої".

В умовах формування ринкових відносин важко переоцінити роль такого фактора формування економічних інтересів регіону, як обсяг і структура природо-

ресурсного потенціалу. Звичайно, що формування економічних інтересів об'єктивно змушене здійснюватися з урахуванням існуючих природних умов і видів та обсягів наявних природних ресурсів, придатних для використання при даних технологіях і способах організації виробництва. Це, по-перше, принесе економічну вигоду регіону, а по-друге, в багатьох випадках вигідніша первинна переробка ресурсів у районі їх видобутку.

Для попередження формування регіону як сировинного придатку велике значення відіграє також глибина переробки сировини і наукомісткість товарів у галузях спеціалізації.

Необхідно звернути увагу на ще один фактор, який виступає важливим показником глибини переробки сировини: наявність на території регіону замкнених технологічних циклів (ЗТЦ) з виробництва окремих видів продукції.

Наявність ЗТЦ, як суттєвий фактор внутрішньо регіональної збалансованості, "у значній мірі залежить від розвинутої кооперативних зв'язків між виробничими суб'єктами регіону" [8, 84]. Чим менша кількість ЗТЦ, тим більша залежність господарства регіону від економічної ситуації в інших регіонах (наприклад: це була одна із найбільш важких проблем української економіки на початку 90-их років).

Особливе місце, серед зазначених факторів, займає рекреаційна індустрія, яка, з одного боку, – в певній мірі пов'язана із безпосереднім споживанням природних ресурсів, тобто є відносно простою в організації, а з іншої, – відноситься до галузей третинного виробництва, які здатні приносити стабільні доходи як у близькій так і у віддаленій перспективі, і, нарешті, в рекреаційній індустрії інтереси держави і регіонів в галузі природокористування очевидно будуть близькими. Крім того, "екологічний ефект повинен розглядатися в якості додаткового фактора на користь розвитку рекреаційного комплексу" [8, 83]. Тобто кількість і якість наявних рекреаційних ресурсів є значним фактором економічного розвитку регіону та формування його економічних інтересів у сучасному світі.

Важливим параметром інвестиційного клімату, зазначає Т.О.Зозуля, є наявність сучасної нормативної бази, що регулює весь комплекс відносин між інвестором та державою [3, 109-110].

Важливе місце у параметричних характеристиках інвестування економіки регіону займають фактори мобільності міжнародних інвестицій в регіонах України. При цьому їх слід розділити на дві групи:

Мотиваційні фактори міжнародних інвестицій, які визначають напрями руху капіталу між країнами, та найбільше враховуються під час реалізації макроекономічної політики, а саме наступні макроекономічні параметри:

1. Диференціація доходів, які виражаються в процентних ставках, між країною донором та реципієнтом;

1.1. Рівень ризику в країні та по її окремих регіонах;

1.2. Стан розвитку світової економіки, міжнародної інвестиційної інфраструктури;

1.3. Режим валютних курсів.

2. До факторів мобільності міжнародних інвестицій відносяться наступні параметри:

2.1. Рівень державного регулювання руху іноземних капіталів, який реалізується через правові механізми валютного та інвестиційного регулювання;

2.2. Рівень трансакційних витрат в країні та її регіонів і т.п.

Очевидно, що всі вищевказані фактори, які впливають на параметричні характеристики інвестування економіки регіону та визначаються ними, не діють відособлено, відокремлено один від одного, а в певній сукупності, певному поєднанні сили й значущості кожного фактора, посилюючи або послаблюючи вплив один одного. Діючи в такому поєднанні, ці фактори здійснюють на регіон вплив певного типу, характеру, сили, формують певну сукупність його економічних інтересів і спрямовують економічний розвиток регіону в тому чи іншому напрямку.

Результати дослідження факторів формування та реалізації економічних інтересів регіону на інвестиційно-інноваційній основі є, на думку В.І.Логвиненка, об'єктивно-необхідними для тих, хто бажає і може здійснювати регіональну інвестиційну політику, тобто для вищих керівників регіональних виконавчих структур, керівників і спеціалістів окремих функціональних підрозділів і служб,

депутатського корпусу та його апарату та для керівників і спеціалістів інформаційно-аналітичних служб (перш за все, органів статистики). Дані суб'єкти процесів регіонального розвитку постійно займаються підготовкою формулювань або обґрунтуванням відповідей на запитання: "Що конкретно дасть і чого конкретно вимагатиме те чи інше рішення для регіону та чи інша інвестиція в цілому, для його населення, для окремих соціальних груп? і т.д. Що означає (чим викликана, чим загрожує) для них та чи інша конкретна ситуація...?" [4, 4].

Крім, вище перерахованих, проаналізованих параметричних характеристик інвестиційних факторів, нам слід постійно розглядати їх в динаміці з точки зору кількісно-якісного розвитку регіону, через систему національного рахівництва (СНР). Це дасть нам можливість сформувати операційне навантаження на фактори інвестиційного забезпечення регіонального розвитку, в якості інструмента систематизації джерел інвестиційного забезпечення регіонального розвитку, формалізації потоків інвестиційних ресурсів і створення конструкції і методичного апарату оцінки інвестиційних можливостей регіону.

Література

1. Бородюк В. Результативність економічних реформ в Україні // Економіка України. – 1994. – №7. – С. 3-13.
2. Егорова Н.Е. Вопросы совершенствования хозяйственного механизма региональных связей // Центр, эк. – мат. ин-т РАН. – М.: Препринт, 1992. – 69 с.
3. Зозуля Т.О. Міжнародне кредитування і формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні // Фінанси України. – 2000. – №7. – С. 102-111.
4. Логвиненко В.Й. Региональные проблемные ситуации как объект анализа и оценок. – Донецк: Институт экономики промышленности НАН Украины, 1998. – 24с.
5. Лукинов І. Макроструктурні пріоритети//Економіка України. – 1996. - №6. – с.14-31.
6. Програма заохочення іноземних інвестицій // Урядовий кур'єр. – 1994. – №23.
7. Регулирование занятости населения крупного промышленного региона // С.П. Калинина, И.Д. Крыжко, Н.Д. Лукьянченко, Г.А. Черниченко. – Донецк: Институт экономики промышленности НАН Украины, 1998. – 176 с.
8. Симоненко В.К. Регионы Украины: проблемы развития. – К.: Наук. Думка. – 1997. – 263 с.
9. Соскин О. Мы пойдем каким путем? // Бизнес-Эксклюзив. – 1995. – №1. – С. 8-11.
10. Шнипер Р.И. Регион: экономические методы управления. – Новосибирск: Наука, 1991. – 320 с.

Зигрій О.В., пошукувач кафедри аграрного менеджменту і права, викладач кафедри економічних наук Чортківського інституту підприємництва і бізнесу, ТАНГ

ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті особливу увагу приділено проблемі фінансування підприємств АПК Гусятинщини, що на Тернопільщині. Дано характеристику основних елементів фінансово-кредитної системи, а також розглянуто шляхи забезпечення підприємств фінансовими ресурсами. Висвітлено деякі особливості фінансового стимулювання та подано концепції та програми розвитку підприємств АПК у ринкових умовах.

Ключові слова: Фінансово-кредитна система, попит, управління, будівництво, бюджет, страхування, рентабельність.

При ринкових відносинах необхідною умовою діяльності підприємств повинен бути сталий фінансовий стан. Важливе місце його аналізу належить інформаційному забезпеченню. На сучасному етапі розвитку потрібні системні і комплексні підходи щодо вивчення запланованих цілей.